

9. SINIF

TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI

VI.ÜNİTE

TİYATRO

doğanhoca
markaegitim.com

ÜNİTE KONULARI

1 Tiyato türünün özellikleri ve terimler

2 Modern tiyatro türleri

3 Modern Türk tiyatrosu

4 Geleneksel Türk tiyatrosu

5 Zarflar [Belirteçler]

TİYATRO TÜRÜNÜN ÖZELLİKLERİ

- Sahnede oynanmak üzere yazılan eserler "tiyatro", "oyun" veya "piyes" olarak adlandırılır.
- Serim, düğüm ve çözüm bölümlerinden oluşur.
- Eski Yunan'da Dionysos adına yapılan dinsel törenlerden doğmuştur.

TERİMLER

- Dekor: Oyunda kullanılan eşyalar.
- Aksesuar :Konunun gerektirdiği ölçüde kullanılan, bir sahne içinde yer alan veya oyuncunun dekor gereği kullandığı çeşitli eşya.
- Kostüm: Sanatçıların kıyafetleri.
- Suflör: Oyunculara, rollerinde unuttukları sözleri izleyicilere duyurmadan söyleyip hatırlatan görevli.
- Replik: Tiyatro oyunlarında konuşanların birbirine söyledikleri sözlerden her birine verilen ad.
- Sahne: Oyunun oynandığı alan.
- Perde: Tiyatro eserinde bir perdenin açılmasından kapanmasına kadar geçen bölüm.
- Kulis: Sahne arkasındaki bölüm.
- Tirat: Oyuncuların bir defada yaptığı uzun konuşma.
- Prömiyer: Oyunun ilk gösterimi.
- Aktör: Erkek oyuncu.
- Aktris: Kadın oyuncu.
- Monolog: Bir oyunda, kişilerden birinin kendi kendine yaptığı konuşma.
- Tuluat: Orta oyununda olduğu gibi, önceden yazılmış bir metne dayanmadan, sahnede akla gelen sözlerle oynanan halk tiyatrosu türü.

TİYATRO TÜRLERİ

1. TRAJEDİ [TRAGEDYA]

- Konusunu efsanelerden veya tarihsel olaylardan alan acıklı eserlerdir.
- Adını, Yunancada "keçi türküsü" anlamına gelen "tragedya" kelimesinden alan bu türün ilk örnekleri Eski Yunan'da görülür.
- Başlangıçta manzum [şiir biçiminde] iken sonradan mensur [düzyazı] bir türe dönüşür.
- Beş perdeden oluşur.
- Üç birlik kuralı [tek mekânda tek bir olayın tek gün içerisinde verilmesi kuralı] vardır.
- Seçkin kahramanlar [tanrı, tanrıça, soylular] seçkin bir dil ve üslupla verilir.
- Kaba sözlere yer verilmez, çirkin olaylar sahnede verilmez.
- Klasisizm özellikleri ağır basar.
- Antik Yunan'da Sophokles, Corneille, Racine en önemli temsilcileridir. Shakespeare ise modern tiyatronun en önemli trajedi yazarlarındandır. [Hamlet, Julius Caesar, Kral Lear, Macbeth, Othello, Romeo ve Juliet ...]
- Türk edebiyatında ise Ali Haydar [Sergüzeşt-i Perviz adlı eseri ilk örnek sayılır.] , Abdülhak Hamid ile Orhan Asena trajedi türünde eserler vermiştir.

TİYATRO TÜRLERİ

2. KOMEDİ [KOMEDYA]

- Hayatın gülünç yönlerini ele alıp işler.
- Halk dili kullanılır.
- İnsan karakterinin gülünç ve aksak yönlerini ele alan oyunlar 'karakter komedisi', toplumun gülünç ve aksak yönlerini yansıtan oyunlar 'töre komedisi', merak ve güldürü amacı güden oyunlar ise 'entrika komedisi' olarak adlandırılır.
- Üç birlik kuralına uyulur.
- Beş perdeden oluşur.
- Kişiler, soylulardan veya halktan olabilir.
- Kaba olaylar sahnede verilebilir.
- Eski Yunan edebiyatında Aristophanes [Eşek Arıları] ilk büyük ustasıdır. Fransız sanatçı Moliere'in komedyaları [Gülünç Kibarlar , Kocalar Mektebi, Kadınlar Mektebi, Cimri, Kibarlık Budalası, Hastalık hastası ...] önemlidir.
- Türk edebiyatında Batılı anlamda ilk tiyatro eseri olan Şinasi'nin ŞAİR EVLENMESİ de aynı zamanda ilk komedi örneğimizdir.

TİYATRO TÜRLERİ

3. DRAM

- 19. yy.da romantizm akımı ile başlar. İlkeleri, Victor Hugo'nun Cromwell adlı eserinin ön sözünde verilir. [1827]
- Hayatın bütün gerçeklerini [hem acıklı hem komik yönlerini] yansıtır.
- Kahramanlar soylular veya sıradan halk arasından seçilebilir.
- Dramlarda, gerçeklik önemsendiği için "üç birlik kuralı"na uyma zorunluluğu yoktur.
- Yalın bir dil kullanılır.
- Yaşamın her alanından kişiler ele alınır.
- Dram türünde İngiliz yazar Shakespeare ve Fransız sanatçı Victor Hugo'nun eserleri bu türün önemli örnekleri arasında yer alır.
- Rezaizade Mahmut Ekrem, AFİFE ANJELİK adlı eserinin edebiyatımızdaki ilk dram örneği olduğunu söyler. Nâmık Kemal'in "VATAN YAHUT SİLİSTRE" adlı eseri ile Abdülhak Hamit Tarhan'ın çoğu tiyatrosu bu türün örnekleri arasında yer alır.

TİYATRO TÜRLERİ

4. ABSÜRT TİYATRO

- Klâsik tiyatronun bütün kuralları hiçe sayılır. Eserde saçma denilebilecek söz ve eylemler vardır. Önemli olan duygunun oluşumunu vermektir. İonesco ve Samuel Beckett türün en önemli sanatçılarıdır. Türk edebiyatında Güngör Dilmen / CANLI MAYMUN LOKANTASI ilk absürt tiyatro eserimizdir.

5. EPİK TİYATRO

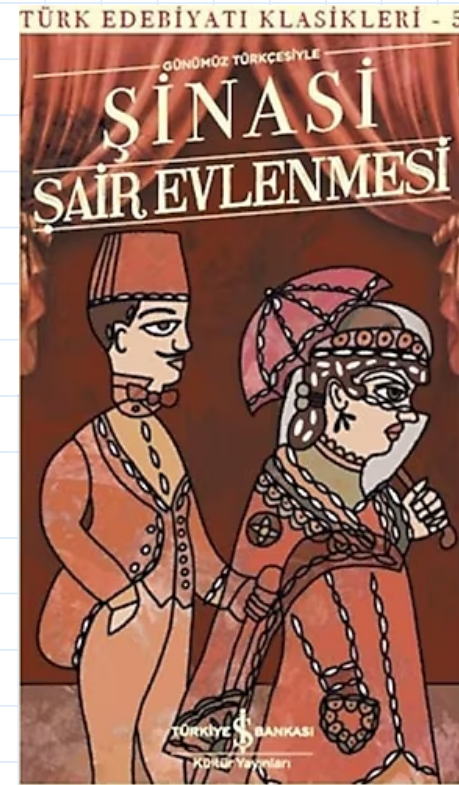
- Toplumsal aksaklıkları veren, şarkı ve müzikle süslenebilen tiyatro türüdür. Alman Bertold Brecht türün en başarılı örneklerini verir. Marksist anlayış vardır. Türk edebiyatında Haldun Taner / KEŞANLI ALİ DESTANI ile ilk örneği verir.

6. DİĞER TİYATRO TÜRLERİ

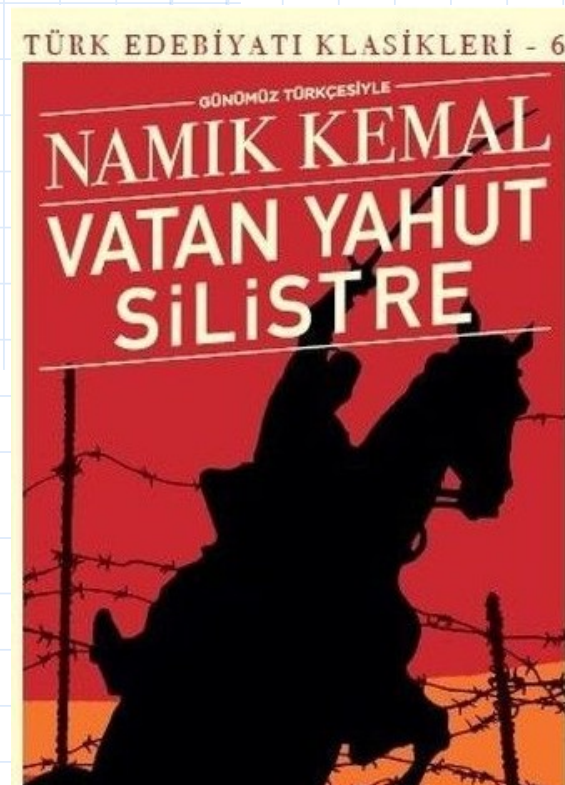
- OPERA: Sözler, hareketler ve jestler müzikle bestelenmiş ve orkestra şefinin idaresine verilmiş tiyatrodur.
- OPERET: Bazı bölümleri bestesiz müzikal oyun.
- BALE Konusu: Türlü dans ve davranışlarla anlatılan müzikli, sözsüz tiyatro türüdür.
- REVÜ: Günlük olaylar alaycı biçimde verilir.
- SKEÇ: Az oyunculu kısa oyunlardır.
- PANDOMİM: Sessiz hareketler, jestler, yüz ifadeleri ve kostümler yoluyla duyguları anlatmaya yarayan tiyatro çeşidi.
- MELODRAM: Müzik eşliğinde verilen rastlantılı aşırı acıklı dram türüdür.
- FEERİ: Masalsı özellikler taşır, cin ve peri gibi kahramanlar vardır.
- FARS: Kaba güldürü unsurları vardır.
- VODVİL: Basit entrika komedisidir.
- KABARE: Güncel konuları iğneleyici, yerici, taşlayıcı biçimde ele alan skeçlerin oynandığı, küçük tiyatro.

MODERN TÜRK TİYATROSU

- Türk edebiyatında ilk modern tiyatro örnekleri Tanzimat Dönemi'nde verilir. [1860]
- Tanzimat I. döneminde halka ulaşmak için bir araç olarak düşünülür. Tanzimat II. dönemden itibaren Milli Edebiyat Dönemi'ne kadar ihmal edilir.
- Milli Edebiyat Dönemi'nde Darülbeydi'nin kurulması ile kurumsallaşır.

- Türk edebiyatında
BASILAN
ilk modern tiyatro
örneği : Şinasi 'Şair
Evlenmesi'

- Türk edebiyatında
SAHNELENEN
ilk modern tiyatro
örneği : Şinasi 'Şair
Evlenmesi'

ZARFLAR [BELİRTEÇLER]

- Fiil / fiilimsileri niteler. [Miktar zarfları zarf ya da sıfatları da niteleyebilir.]
- Fiilden hemen önce kullanılmak zorunda değildir.

- DURUM ZARFLARI : Fiil / fiilimsilerin durumunu verir. 'Nasıl' sorusuyla bulunabilir. Bazı durum zarfları 'durum/kesinlik/yineleme/olasılık/sınırlama' da verebilir.
  - Şunu rahatça ifade edebilirim ki artık bu soruları çözebiliyorum.
- ZAMAN ZARFLARI : Fiil / fiilimsilerin 'ne zaman' gerçekleştiğini verir.
  - Az önce yanımıza uğradı ve gitti, onu bu hafta içinde bulabileceğimizi sanmıyorum.
- YER - YÖN ZARFLARI : Fiil / fiilimsilerin yönlerini verir. 'İçeri / dışarı / ileri / geri / aşağı / yukarı / öte / beri' kelimeleri kullanılır. Ek alırlarsa zarf olamazlar.
  - İçeri girin lütfen, dışarıda hava soğuk.
- SORU ZARFLARI : Fiil / fiilimsilere soru sorarak onları niteler.
  - Bu insanların paralarını nasıl almışlar ?
- MİKTAR [NİCELİK / AZLIK-ÇOKLUK]: Fiil / fiilimsi / sıfat / zarfların 'ne kadar' yapıldığını verir. 'En / daha zarfları derecelendirme / üstünlük zarfı olarak da adlandırılır.
  - Babası ona fazla güvenmişti, iki ayda mağazayı iflasa sürükledi.
  - Soruları çözerken daha hızlı hareket etmelisin, en kolay soruda bile vakit kaybediyorsun.